

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Фінансова система - невід'ємний компонент економічної системи суспільства. Її стан багато в чому визначає успішний розвиток економіки держави. Кризові явища і нестабільність у фінансово-кредитній сфері в кінці ХХ століття в країнах підтвердили необхідність створення такої структури фінансової системи, яка забезпечила б стабільний розвиток економіки держави в цілому. Формування ефективної і стійкої фінансової системи має спиратися на досвід провідних країн світу, таких як США, Франція, Великобританія, Японія, Німеччина та інших, оскільки фінансові системи цих держав, незважаючи на безліч специфічних рис, побудовані і функціонують на основі єдиних принципів. Порівняльний аналіз моделей фінансових систем розвинених зарубіжних країн дозволить побудувати систему фінансово-кредитних відносин, яка найбільш повно відповідає вимогам нового тисячоліття.

Найбільш важливий компонент моделі фінансових систем англосаксонських країн - конкуренція на товарному ринку, що робить фірми більш чутливими до несприятливих зовнішніх впливів, які не можуть бути повністю подолані ціновими коригуваннями, а також дозволяє їм швидше реагувати на зміну ринкових умов. Фінансові ринки тут також є інструментом, що дозволяє компаніям адаптуватися до нових конкурентних обставин. Вони забезпечують індивідуумів широким спектром інструментів для диверсифікації ризиків, з якими стикаються агенти при відсутності розвиненої «держави загального добробуту». Дана модель спеціалізується на галузях, де необхідна швидка адаптація до змін і міцний зв'язок між промисловістю і університетами. В рамках такої моделі є сприятливі умови для розвитку інформаційних

технологій, стартапів. Модель, заснована на ринку, приваблює короткостроковими фінансовими рішеннями в порівнянні з довгостроковими цілями. Основною відмінною рисою цієї моделі є наявність конкуренції між фірмами і індивідуумами.

Характерним представником ринкової системи є США. Стійкість американської економіки багато в чому забезпечується на найбільшій у світі системі внутрішніх заощаджень в ході реформ, сформованої в сучасному її вигляді з початку 1980-х років [3, с. 90]. У 2014 р. частка у ВВП пенсійних фондів, взаємних фондів і активів страховиків становила відповідно 121,3%, 81,8%, 37,9%; комерційних банків - 65,5%. Капіталізація внутрішнього ринку акцій в тому ж році досягла 118,9% ВВП, ринку корпоративних облігацій - 96,5%. США - приклад успішної синергії у розвитку банків та небанківських фінансових організацій, пенсійних і взаємних фондів. За даними OECD у 2014 р більш ніж 25,0% портфеля пенсійних фондів було вкладено в акції взаємних фондів.

Модель фінансових систем розвинених країн континентальної Європи має ряд спільних рис з соціально-демократичною моделлю. Це пов'язано з тим, що дані моделі більшою мірою засновані на високому рівні захисту працівників і в меншій мірі на розвиненій “державі загального добробуту”. Централізована фінансова система сприяє довгостроковим корпоративним стратегіям.

Головне в європейській інтеграційній моделі те, що державні інституції відіграють визначальну роль в інноваціях та економічному покращенні. У цій моделі, державні органи влади є важливими агентами в сфері динамічних покращень між попитом і пропозицією щодо інновацій, виробництва і кредиту[1, с. 203]. Характерним представником даної моделі є Німеччина. Основу системи внутрішніх заощаджень Німеччині традиційно складають універсальні та ощадні банки, страхові компанії. Фондовий ринок грає відносно скромну роль. Додатковими чинниками, стримуючими розвиток пенсійних фондів, є: домінування в соціальному забезпеченні державних пенсійних програм розподільного типу; покладання на вказані програми функцій не тільки

з підтримки мінімального прожиткового рівня пенсіонерів, а й збереження їх життєвого рівня при виході на пенсію. У страхових компаніях діяльність зі страхування життя відокремлена від інших форм страхування. Страхова діяльність жорстко регулюється, до структури портфелів компаній зі страхування життя встановлені суворі обмеження щодо складу і структури. З цієї причини значна частина портфелів страховиків розміщується в банківських депозитах, а не в ризикованих інструментах. Тим самим, страхування є драйвером зростання швидше банків, ніж взаємних фондів. У 2014 р. частка у ВВП пенсійних фондів, взаємних фондів і активів страховиків становила відповідно 5,4%, 10,2%, 59,0%; комерційних банків - 129,6%. Частка капіталізації акцій до ВВП досягла 43,5%, внутрішніх корпоративних облігацій - 26,7%.

Скандинавська модель організована на основі різних компліментарностей (елементів, кожен з яких покращує інші частини системи). Сильний тиск зовнішньої конкуренції вимагає гнучкості в сфері трудових відносин. Однак гнучкість досягається не тільки за допомогою тимчасових звільнень і ринкових коригувань. Захист свого роду інвестицій працівників в себе забезпечується за допомогою широкого набору помірних заходів захисту працівників, високого рівня соціального захисту та доступності професійної перепідготовки, завдяки активній політиці у сфері трудових відносин на ринку. Скоординована система проведення колективних переговорів по заробітній платі дозволяє проводити політику щодо солідарного встановленню заробітної плати, що сприяє інноваціям і зростанню продуктивності. Економіка даного типу є обмежено відкритою економікою, яка змушена адаптуватися до зовнішніх конкурентних умов з метою підтримки високих життєвих стандартів. Економіки чотирьох скандинавських країн істотно різняться між собою, однак в якості їх характерного представника обрана Норвегія. З усіх чотирьох скандинавських країн Норвегія відрізняється найменш розвиненою системою інституційних інвесторів. Це країна з банківсько-орієнтованої фінансовою системою і помірним рівнем розвитку внутрішнього фінансового ринку. У 2014 р частка у

ВВП пенсійних фондів, взаємних фондів і активів страховиків становила відповідно 7,7%, 20,2%, 43,9%; комерційних банків - 170,7%. У тому ж році частка капіталізації акцій у ВВП Норвегії склала 60,1%, внутрішніх корпоративних облігацій - 34,2%. З розглянутих нами країн Норвегія посідає перше місце за рівнем доходів на душу населення. Володіючи стійкими доходами від видобутку нафти, Норвегія має вельми стійку пенсійну систему. За середніми показниками надійності пенсійних систем швейцарської школи бізнесу IMD Норвегія оцінювалася врівень з однією з найнадійніших у світі датської пенсійною системою.

Середземноморська модель заснована на більшому захисті працюючих і меншій соціальній захищеності, ніж у континентально-європейській моделі. Централізація фінансової системи послаблює орієнтацію на короткострокові фінансові результати. Однак наявність робочої сили з обмеженою кваліфікацією і освітнім рівнем не дозволяє розвивати бізнес. Характерним представником даної моделі є Італія, для якої характерна орієнтована на банки і ринок боргових інструментів фінансова система. Держава відіграє активну роль у соціальній підтримці громадян, за відносним рівнем видатків на виплату пенсій Італія є світовим лідером. Дефіцит бюджету фінансується за рахунок випуску державних облігацій. У 2014 р частка у ВВП пенсійних фондів, взаємних фондів і активів страховиків становила відповідно 4,6%, 11,5%, 38,0%; комерційних банків - 145,2%. У цьому ж році частка капіталізації акцій у ВВП була на рівні 15,6%; внутрішніх корпоративних облігацій - 37,3%.

Основою моделі фінансових систем азіатських країн є стратегії великих корпорацій у співпраці з державою та централізованою фінансовою системою, яка дозволяє розвивати довгострокові стратегії. Недоліки в сферах соціального захисту та фінансових ринків ускладнюють диверсифікацію ризиків і роблять стабільність, що забезпечується великими корпораціями, критично важливою для існування даної моделі. Специфіка фінансової системи полягає в довгострокових відносинах між банками і фірмами [2, с. 236]. Головне в «моделі помірному корпоративізму» (моделі державного управління за участю

професійних об'єднань та великих корпорацій) - організація трудового ринку на рівні великих індустріальних груп зі специфічної практикою встановлення рівня заробітної плати та специфічним типом підтримки стабільності зайнятості окремих груп працівників. Дана модель передбачає переваги у виробництві складних промислових товарів, що вимагають висококваліфікованої робочої сили і високого рівня координації їх активності. Характерним представником азіатської моделі капіталізму є Японія. Основою фінансової системи Японії є банки та страхові компанії. Через переважання державної розподільної пенсійної системи пенсійні фонди розвинені відносно слабо. У 2014 р частка у ВВП пенсійних фондів, взаємних фондів і активів страховиків становила відповідно 25,2%, 14,3%, 73,2%; комерційних банків - 178,1%. Капіталізація ринку акцій в тому ж році досягла 74,7%; внутрішніх корпоративних облігацій 38,2%.

Отже, особливості побудови та функціонування фінансових систем розвинутих країн обумовлюються специфікою їх державного, політичного та економічного устрою та історичними етапами розвитку. Разом з тим, слід зазначити, що в умовах глобалізаційних ризиків загострюється проблема вироблення нових засад формування та функціонування фінансових систем, які не можуть функціонувати як набір елементів зі своїми локальними цілями розвитку та автономними принципами регулювання.

Література

1. Виноградня В.М. Особливості функціонування фінансових систем в країнах з ринковою економікою / В. М. Виноградня // Екон. вісн. ЛНТУ. - 2013. - Вип. 20/1. - С. 199- 205.
2. Забедюк М.С. Особливості формування та функціонування фінансових систем зарубіжних країн / М. С. Забедюк // Екон. вісн. ЛНТУ. - 2015. - Вип. 20/1. - С. 230- 238.
3. Карлін М.І. Фінансові системи країн Америки: навч. посіб. / М.І. Карлін. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 496 с.

Рассмотрены особенности создания и функционирования финансовых систем развитых стран.

The features of the foundation of financial systems of the foreign developed countries are considered.

Відомості про автора

а) прізвище, ім'я, по - батькові: Самошкіна Ірина Дмитрівна

б) вчене звання: доцент

в) науковий ступінь: кандидат економічних наук

г) місце роботи: СНАУ, кафедра фінансів

д) адреса для листування: 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160,
кафедра фінансів